

הכישלון עדיין מהדהד

15 שנה ימלאו השבוע לחטיפתו של
נחשון וקסמן | למה התעקש גדעון עזרא
לחפש את החייל בגדה כשכולם חיפשו
אותו בעזה | מדוע העדיפו ברק ומופז
את סיירת מטכ"ל על פני הימ"מ | איך
הגיע אקדחו של קצין הסיירת ליאור לוטן
אל גופת המחבל | והאם הטראומה מאז
הובילה לכך שלא הושקעו כל המאמצים
באיתורו של גלעד שליט | בכירים
במערכת הביטחון: ידענו שבלאו הכי
לא יאשרו לנו הפעם מבצע חילוץ

| רונן ברגמן |

זו הייתה שורה של הנחות, שכל אחת מהן נראית
אולי מופרכת מקודמתה. "הוא משוגע", לחש אחד
האנשים לחברו, כשהבוס הורה להם לעבור בכל סור
כנויות השכרת הרכב ולחפש רמזים. עזרא שמע את
הלחישות. "אנחנו באינתיפאדה, חברים. כמה ערבים
כבר שוכרים רכב? תמצאו את כל המכוניות שהשכיח
רו ביום ראשון, ותעשו את זה אתמול", הוא נבח.
תוך זמן קצר הוכנה רשימה של כמה עשרות כלי
רכב. פרטי השוכרים הוזנו למחשב השב"כ והוצלבו
בנתונים אחרים, עד שאחת הדסקאיות, חיילת צעיר
רה, צעקה: "מצאנו". בסוכנות קטנה במזרח ירושלים,
"פטרה", שכר אדם ביום ראשון רכב והחזיר אותו
בסוף אותו יום, למרות ששילם לשבוע מראש. שמו
לא היה מוכר כבעייתי, אבל הרחבת המעגל לבני
משפחתו הובילה לפיצוח. אחיו, ג'האד ירמור, היה
חבר החוליה מצומת א־ראם.

העבודה שווקסמן בעזה, כינס עזרא את ראשי המרחב
שלו והורה להם את ההפך: "אנחנו פועלים מרגע זה
והלילה בהנחה שהוא נמצא בשטחי יהודה ושומרון.
ראשית, המקום שבו הוא נחטף קרוב יותר ליו"ש.
שנית, בשנתיים האחרונות כל החטיפות אירעו כאן.
שלישית, אתם זוכרים את החוליה שניסתה לחטוף
חייל בצומת א־ראם לפני ארבעה חודשים? תפסנו
להם את המכונית, אבל שניים נפצעו וברחו".
על פי מידע שהגיע אז לשב"כ טופלו השניים,
חברי חוליה שהתמחתה בחטיפת חיילים, בבית חולים
ביריחו, אך הם כבר עזבו את המקום. מה שבטוח, אמר
עזרא לאנשיו, רכב כבר אין להם. קשה לי להאמין
שהם לקחו רכב עם מספר כחול, או רכב גנוב, כי זה
עלול לסכן אותם או להפחיד את החייל שרצו לחי
טוף. הם היו חייבים לשכור מכונית, והם עשו את זה
בירושלים".

לה על מחשב, אלא נכתב בכתב יד
וצולם במכונת צילום. "סורי ביותר.
הנידון: בדיקת נסיבות מותו של
סמל נחשון וקסמן ז"ל", נכתב בכר
תרת.

המסמך מתאר את החקירה שהת
קיימה בעקבות האירוע, כדי לברוק
אם וקסמן נהרג מכדורי הכוח הפורץ
או בידי המחבלים, ומפרט במילים
יבשות את הדרמה שהובילה לתוצאה
החמורה, למרות המודיעין המעולה
וגורם ההפתעה שהיו בידי לוחמי
סיירת מטכ"ל.

ב־10 באוקטובר 1994, חצי שעה
לאחר חצות, התקשר בחור צעיר אל
קצין העיר ירושלים ואמר כי אחיו,
נחשון וקסמן, לא שב הביתה אף כי
הוא אמור להיות ב"רגילה". בצה"ל
ניסו לאתרו, אך לא העלו דבר. למחר
רת, ב־13:30, התקשר ז'אן ז'אק גאד
שונר, סגן ראש נציגות הצלב האדום
בישראל, למשרד מתאם פעולות
הממשלה בשטחים, וסיפר כי התקשר
אליו אדם שסירב להזדהות ומסר את
ההודעה הבאה: "עז א־דין אל־קסאם,
קבוצתו של המבוקש כמאל איכאל,
מודיעה על אחריותה לחטיפת החייל
הרתי, שגילו 20 שנה ושלוש חוד
שים, שערו בצבע שטני, שלבש מדים
וחבש כיפה.

"להודיע לכלב רבין כי עליו
לדאוג עד חצות הלילה לשחרר את
כל ניצי פתח והנשר האדום, ואחינו
המבוקש הגיבור מוחמד אבו עטיה,
ושייח' אחמד יאסין. אם הרבר לא
יבוצע בשעה הנ"ל, החטוף יצטרף
לנרצחים סספורטס וסעדון". יום
לאחר מכן העבירו גם קלטת.

יוסי גינוסר, בכיר השב"כ לש
עבר, ששימש מתאם שבויים ונעד
רים ואיש הקשר של רבין עם ער
פאת, נשלח עם מסר: אחמד יאסין,
מייסד חמאס, תמורת וקסמן. "רבין
פעל על פי העיקרון שקבע עוד
בכהונתו הראשונה, במבצע אנט
בה", מסביר ראש לשכתו באותם
ימים, איתן הבר. "אם אפשר לחלץ
בן ערובה בדרך צבאית, גם תוך כדי
סיכון חייו וחיי המחלצים – הולכים
בדרך הזאת. אם אין אופציה צבאית
– הולכים על עסקה. רק ברגע שר

בין השתכנע כי יש אופציה צבאית סבירה, הוא
נטש את הדיאלוג עם החוטפים".

המקום שממנו יצאו ההודעה על החטיפה ושתי
הקלטות שבאו בעקבותיה הטעו את מערכת הבי
טחון, ומירב המאמצים לאתר את החייל החטוף
הופנו לרצועת עזה. "רבין אמר לערפאת: 'אני
אשרוף את עזה אם לא תמצא את החייל', מספר
הבר. "כל כמה שעות הוא דרש להשיג אותו, וצדח
עליו שהוא שקרן, אבל ערפאת חזר וטען שאין לו
מושג היכן הוא. כשהתברר בסופו של דבר שהוא
אמר אמת, רבין היה במבוכה".

"מצאנו!"

מי שלא קנה את הטריק של חמאס היה מפקד
השב"כ בירושלים ובגדה, גדעון עזרא. אל מול הנחת

"השתגעתי? איך אתה בכלל מעלה על דעתך שאלה
כוז"? היה זה, כך נרמה, הרגע היחיד בראיון שבו
נועם שליט איבד משלוות רוחו המפורסמת. "למה
אני צריך להסביר לממשלה מה לעשות? ראש
הממשלה נתניהו שיחרר שני ארכי־מחבלים – אחד
שהוא חנן מהכלא (שייח' אחמד יאסין) והשני שהציל
ממוות (ח'אלד משעל) – כדי לגאול את שני סוכני
המוסד בירדן. והם לא היו בסכנת חיים. אז מדוע חייו
של גלעד שווים פחות?".

שאלתי אותו, מה היה עונה אילו נאסף די מידע
כדי לאפשר מבצע חילוץ של גלעד והיו שואלים מה
דעתו. "ברור שלא", הוא הוסיף בריגוז. "מדוע לסכן
חיי חיילים ואת חייו של גלעד, אם יש אלטרנטיבות
אחרות. חס וחלילה".

אבל השאלות מדוע לא ניסתה ישראל לשחרר
בכוח את החייל החטוף, ומדוע לא הצליח המודיעין
על כל מרכיביו לאתר אותו, מוסיפות להטריד. נרמה,
כי חלק מהתשובות יש לחפש באותו לילה עקום של
אוקטובר, השבוע לפני 15 שנה.

הטלפון צילצל אז בבית משפחת רהב ברמת־גן.
"רני, אני מצטער, אבל קרה משהו, ואני לא יכול לה
גיע", אמר האיש.

"אבל יצחק, רק תקפוץ, תגיד שלום, נרים כוסית
לכבוד הפרס ותחזור לעניינים שלך", הייתה התשור
בה מהצד השני.

"זה לא משהו שאפשר לעזוב אותו. תמסור לכולם
בשמי תודה רבה ושאני מצטער". ניתוק.

ליל שבת, 14 באוקטובר 1994. ארוחת הערב
החגיגית לכבוד ראש הממשלה יצחק רבין תוכננה
זמן רב קודם לכן, והעיתוי הפך למושלם כשהכריזו
באותו בוקר באוסלו כי רבין, פרס וערפאת יזכו בפרס
נובל לשלום. הילה ורני רהב התכוונו לארח קבו
צה של בכירים וידוענים לארוחה חגיגית, לאה רבין
שמחה מאוד, והכל היה ערוך ומוכן. עד שברגע האחר
רון התקשר ראש הממשלה והודיע שהוא לא מגיע.

הפרסומאי אודי פרידן, שנכח במקום עם אשתו
נירית, משחזר: "היה ברור שמהו דרמטי מתרחש.
כל אחד ניסה לברר עם המקורות שלו מה הולך. מהר
מאוד הבנו שזה קשור בנחשון וקסמן. הטלוויזיה
פעלה ברקע עד מסיבת העיתונאים, שבה הודיע רבין
על כישלון פעולת החילוץ של החייל החטוף. כולם
התפזרו הביתה בתחושה קשה". והתחושה הקשה הש
תלטה על המדינה כולה. פניו המיוסרות של וקסמן,
בקלטת שהפיץ חמאס יומיים קודם לכן, נותרו צרו
בות בלבבות.

גם תוך כדי סיכון חיים

טראומת החילוץ הכושל נותרה כצללקת בזי
כרון הקולקטיבי. בצה"ל ובקהילת המודיעין יש
הטוענים כי בגללה לא עשתה ישראל מאמצים
גדולים מספיק כדי לאתר את גלעד שליט ולחלצו
במבצע צבאי. אך טוב מכל מסכם את הלוק המר
מסמך מסווג, שמפאת רגישותו אפילו לא הוע

8

המוסף לחג
ידיעות אחרונות
09.10.2009

רבין פעל לפי העיקרון שקבע במבצע אנטבה: אם אפשר
לחלץ בן ערובה בדרך צבאית, גם תוך כדי סיכון חייו וחיי
המחלצים – הולכים בדרך הזאת. כשהשתכנע שיש אופציה
צבאית לשחרר את וקסמן, הוא נטש את הדיאלוג עם החוטפים

נחשון וקסמן ז"ל, חוטף
חמוש מאחוריו, מקריא את
הדרישה לשחרר את השייח'
יאסין תמורת החזרתו

ליד יהוד ולא חשד בדבר, וירמור הסיע אותם לדירה ששכר בכיר נבאללה, מרחק קצר מבית משפחת וקסמן. במצ' למת הווידאו שרכש מראש הוא צילם את שתי הקלטות, ואז נסע לעזה ומסר אותן למוחמד דף".

ירמור נסע עם החוקרים והצביע על הדירה שבה מוחזק החטוף. התברר כי אין בה טלפון, והקשר עם החוטפים מבוצע באמצעות שליחים. מאותו רגע היה האזור תחת פיקוח. צלפים הוצבו על גגות, היחידה המבצעית של השב"כ נפרסה מסביב, וסיירת מטכ"ל הוקפ"צה לשטח. הימ"מ הוזעק אף הוא, אם כי מפקד היחידה, דוד צור (צורי), היה בהשתלמות מקצועית בחו"ל.

"להמשיך!"

ביום שישי בשש בבוקר הורה רבין להיערך לפריצה. הסיירת והימ"מ ישבו על תוכניות המבנה. מאחר שירמור היה אמור להגיע לדירה, השב"כ הזין את התקשורת בסיפור על תאונת דרכים בין עזה לירושלים, בתקווה שהחוטפים רואים טלוויזיה ויוכלו לייחס לכך את העובדה שחברם העצור לא הגיע.

בלשכת ראש הממשלה הותקן מו"ניטור לשידור ישיר מהמזל"ט שריחף מעל לבית. "זה היה מכשף", משחזר הבר, "המטוס הסתובב מעל כל ירוש"לים, כדי לא לעורר חשד, אבל כמעט תמיד הייתה לו זווית אל הבית".

עזרא: "אנחנו נמצאים בתצפית על הדירה, ופתאום מודיעים שאדם מתקרב לבית. החלטנו לתת לו להיכנס".

הבר: "הדם קפא לנו בעורקים, וזו לא מליצה. החבר'ה כבר מקיפים את המקום, עוד רגע מתחילים לזחול פנימה, ופתאום האיש הזה מופיע. אולי משהו הודיע להם? ואז הדלת נפתחת, האיש יוצא חזרה, ורבין מורה מיד לאסוף אותו". האיש עבר חקירה נמרצת במקום, והתברר שהוא בא רק כדי להביא לחבריו ולווקסמן כנאפה, אבל המידע הרב שמסר הוון אל תוכנית הפריצה.

בחפ"ק, באזור התעשייה של עטרות, מעל ביר נבאללה, המתח עלה. ברק, סגנו אמנון ליפקין־שחק, ראש אמ"ן אורי שגיא ומפקד האוגדה שאול

מופו התלבטו. "היה ברור שהולכים על מבצע", מש' חזר אחד הנוכחים. "כולם הסכימו שיש מספיק מודיעין ונשמר גורם ההפתעה. השאלה הייתה אם הימ"מ או הסיירת יעשו את זה. הימ"מ היו מומחים יותר בפריצה לבתים, אבל היעדרו של צור והסימפטיה הטבעית של מפקד הסיירת לשעבר ברק ושל מופו, שהיה סגן מפקד היחידה, הכריעו את הכף".

לא הייתה זו הפעם הראשונה שבה מתרחש עימות כזה. זכור במיוחד המאבק בין שתי היחידות על הפריצה לאוטובוס שנחטף בקו 300 ב־1984. המחבלים בחטיפה הזו כבר היו על הכוונות של צלפי הימ"מ, ובכל זאת הורה הקצח"ר אז, יצחק מרדכי, להעביר את הפעולה לידי סיירת מטכ"ל. בתחקיר שנערך לאחר האירוע הועלו האשמות קשות, גם מתוך הסיירת, כי חלק מהקצינים שהשתתפו במבצע לא היו מאומנים ללוחמה בטרור, וכי אחד מהם הוא זה

שירה בטעות בחיילת שנהרגה. הפעם, השאלה את מי לשלוח למבצע התפצלה לשתי התלבטויות. הראשונה הייתה סביב המוכנות של לוחמי הסיירת לפעילות מסוג זה. חלקם הגדול שבו זמן קצר לפני כן מאימון מפרך, בתחום שונה לחלוטין מחילוץ בן ערובה, אך בסיירת טענו כי חטיפת מוסטפה דיראני, שבוצעה אף היא זמן קצר לפני כן, יצרה אצלם את היכולות הנדרשות. במקביל, לטענת חלק מלוחמי הימ"מ, קצין אחד משלהם שיבש, כחלק ממלחמות יוקרה פנימיות, את ההכנות למבצע וצייר את היחידה כאופן מאוד לא מקצועי.

הבר: "הכוחות היו ממש על סף פריצה כשהתקשר פתאום ח"כ טאלב א־סאנע ואמר שיש לו קשר עם חמאס, והוא יכול לנהל משא ומתן. חשבתי שהוא סתם רוצה לתפוס כותרות, אבל רצתי לרבין. הוא היסס עשירית שנייה ואמר: 'להמשיך'. צריך לזכור, שהם הודיעו שבשבוע וחצי הם מוציאים אותו להורג".

בחמש וחצי נתן מופז את הפקודה, ושלושה כוחות היו אמורים לפרוץ לבית ברזמנית: כוח בפיקודו של ניצן אלון מהגג, הכוח של ליאור לוטן, מפקד פלגת הטרור, מהדלת הראשית, והכוח של ניר פורז מהמטבח. הכוח של אלון לא הצליח להיכנס לבית בגלל כמות לא מספיקה של חומרי נפץ. פורז הגיע ראשון אל דלת החדר שבו הוחזק וקסמן, אך צרור שנורה מבעד לדלת הרג אותו. מספר שתיים שלו עבר אותו, הצליח להכניס כתף, ואז נפצע מצרור של מחבל ששהה מחוץ לחדר. הדלת נסגרה.

הכוח של לוטן היה צריך לפוצץ שתי דלתות. בשנייה נפצע לוטן מאש של אחד מחיילי כוח פורז, שירה אל הדלת הנעולה. הרגע הזה שבר את ההסתערות. עד שלוטן פרץ את הדלת לחדר שבו הוחזק החטוף והרג את החוטפים חלפו 40 שניות. בזמן הזה התקרב אחד החוטפים אל וקסמן וירה בו חמישה כדורי רים מטוח קרוב.

האם ייתכן שווקסמן נהרג מאש כוחותינו? ברו"ח החקירה של סא"ל נתנאל לויט נכתב בין השאר: "במהלך הניסיון לפריצה קרה (ללא אש) התנהלה שיחה בת מספר דקות בין חיילי הכוח הפורץ לאחד המחבלים ששהה בחדר. המחבל אמר שהוא 'רוצה למות' וגם 'החייל מת'. תוך כדי אירוע זה לא נורו יריות מצד חיילי הכוח אל תוך החדר, אלא רק על ידי המחבלים לכיוון הכוח הצה"ל..."

"כשאנשי הכוח הבינו שסמל וקסמן אינו בין החיים, הם החליטו להחריף את האמצעים ולבצע פריצה חמה (באמצעות רימון רסס), אותו הצליח סרן ל"ל להחדיר לאחר שפתח מעט את הדלת בכוח. הרימון התפוצץ והדלת נפתחה. החיילים זיהו מחבל שוכב בקרבת הדלת ויורה לעברם, והוא חוסל בידי קרוב ומכוון. על המיטה בצד המרוחק הבחינו בווקסמן שוכב ללא רוח חיים. ברור כי במהלך האירוע לא נורו יריות אל תוך החדר, והרימון שהוחדר על ידי סרן ל"ל היה לכיוון מנוגד למקום היותו של החייל. "סרן ד"ר ח"י שבדק את סמל וקסמן מסר כי מצא את המנוח כפות בידיו עם אוזיק ברזל כשהוא ללא רוח חיים. העד זיהה פגיעות ירי בחזה ובצוואר, כשי בחלק מפצעי הירי נראו סימני חריכה. לפי ממצאים אלה משער העד כי הירי בוצע מטוח קצר מאוד (פחות מחצי מטר)".

לוטן נפצע שוב מאש החוטף השלישי, שהיה מחוץ לחדר לפני שלוטן חיסל אותו, אך פרץ אל החדר והחל לירות בחוטפים. הוא הרג אותם בידי מאקדחו, ואז – כפי שהעיד מאוחר יותר בפני סא"ל לויט – חש שהוא מאבד את ההכרה עקב איבוד דם. כוחו לא עמד לו לפרוק את הכדור שהיה בקנה. הוא החליט לא להזיז את האקדח לנרתיק שעל חזהו, מפחד שמישהו ייקח אותו ויפלוט כדור, ובשארית כוחותיו הטיל את

נועם שליט: "הייתי מצפה מראש השב"כ לקצת יותר ענווה והבנה למחויבותה של המדינה להחזיר את גלעד הביתה בשלום, לאחר שהארגון שלו היה שותף מלא לכשלים שאיפשרו את החטיפה ולאור ההישגים האיסופיים הדלים"

9

המוסף לחג
ידיעות אחרונות
09.10.2009

האקרה הטעון על גופת המחבל.
בסערת האירוע נשכח הסיפור ועלה רק כשנקרא לוטן לחקירה במצ"ח, כדי להסביר איך בדיוק אקרה שהוא חתום עליו נמצא אצל מחבל חמאס. הרמטכ"ל ברק העניק לניר פורז ז"ל ולליאור לוטן צל"ש, בו נאמר: "במה לך הפריצה נפצע סרן ל"ל פעמיים, אך חרף זאת המשיך לפעול בנחישות והביא לחיסול המחבלים, תוך שהוא מגלה דבקות במשימה, מקצועיות ואומץ לב יוצאים דופן".

הבר: "ראינו את היריות במוניטור ושמענו אותן דרך הטלפון. יורים ויורים ויורים, ורבין אומר, 'זה נמשך יותר מדי זמן'. ליבו ניבא רעות. אחרי שתיים שלוש דקות התקשר ברק ואמר שנחשון פצוע אנושות ולמעשה מת".

כיוון שמראש לא ניתן סיכוי גדול להצלחת מבצע החילוץ, התייצב ראש אכ"א, אלוף יורם יאיר (יה-יה) ברחוב צדרי ליד בית משפחת וקסמן, כדי שאם חלילה הבשורה תהיה מרה, הם לא ישמעו אותה מהעיתונאים שהציפו את המקום. מילת קוד נקבעה בין לשכת ראש הממשלה לבין יה-יה, כדי להודיע לו שעליו לצאת לדרך. הוא קיבל אותה, יצא מהרכב ופסע בתחושה כבדה אל עבר בית המשפחה.

בשבת, עוד לפני ההלוויות, יצא ראש הממשלה בליווי פמליה לבקר את שתי המשפחות השכולות. אדם שהיה עד לביקור בירושלים סיפר כי אביו של נחשון תקף את רבין במילים קשות: "למה לא ניהלת משא ומתן על הילד שלי?", הוא שאל. "הרי הקפתם את הבית. העניין היה בשליטה שלכם. למה היית צריך להורות על פריצה?".

טראומת החילוץ שלא ביצעה מייסרת את הימ"מ עד היום, והתחרות בין שתי יחידות העילית רק גברה מאז, אך נראה כי היום לא הייתה כלל התלבטות. הימ"מ, ששיכלל מאוד את יכולותיו, היה זוכה בכבודה. אגב, בתחרות ירי באקרה בתנאים קשים של לוחמה בטרור, שנערכה לפני שבועיים בבית הספר ללוחמה בטרור, זכה הימ"מ במקום הראשון. גם לשלושת המקומות הבאים, כפי שפירסם יוסי יהושע ב"דיעות אחרונות", "הגיעו יחידות של המשטרה, רק במקום החמישי יחידה של צה"ל (לוט"ר אילת), וסיירת מטכ"ל סיימה שישית. גורם בימ"מ, הבקי בפרשת וקסמן וגם בעימות בין שתי היחידות, אומר בשי"ח עם "המוסף לשבת" השבוע: "החילוץ היה יכול להצליח. המסקנה המבצעית המיידית שיש להסיק היא כי בידי סיירת מטכ"ל לא היו האמצעים הנכונים, אמצעים ברמה של פינצטה, שצריך בפעולה כזו. מכאן העיכוב עם הדלת שלא נפרצה במטען הראשון, איבוד הזמן היקר וכישלון המבצע כולו. אבל מה לעשות שגם במקרה ההוא, כמו במקרים רבים אחרים, האגו הכריע את השכל הישר. "יש יחידה אחת בישראל שאמונה על המלחמה בטרור כמרכז עולמה, זה כולל פריצה לבתים, פגיעה במחבלים ואי פגיעה בחטופים, השתלטות על כלי רכב וכו'".

מבצע חילוץ של שליט היה בכלל אפשרי מתישהו?
"ערכונית, יש בידי הימ"מ הידע והאמצעים כדי להוציא לפועל מבצע כזה, בסיכויים סבירים של הצלחה. מצד שני, לצער, לא רק פוליטיקאים אלא גם מפקדים בשטח מתחשבים היום מאוד בשיקול של איך הרברים ייראו אחר כך בתקשורת. אנחנו חיים בתקופה הרבה פחות נועזת, שבה כולם מסתכלים ימינה ושמאלה כל הזמן. בפעולות שעשויות להיות להן השלכות ציבוריות המפקדים מוכנים כיום לקחת סיכונים קטנים הרבה יותר".

ואז התחילה מלחמה

בניגוד למקרה וקסמן, עניין גלעד שליט לא הגיע אף פעם לצומת קבלת החלטות, שבו ראש ממשלה יכול בכלל להורות על מבצע חילוץ. השב"כ, כאחראי על נושא החטיפות, לקח על עצמו את איסוף המידע, אלא שמול עזה של אחרי ההתנתקות המשימה התאימה יותר לאמ"ן. עד מהרה נדחק המא"ץ מן האיסופי בנושא למקום נמוך, ומותר להטיל ספק בדיעות כאילו ישראל יודעת, או ידעה, היכן שליט מוחזק, ברמת ודאות שתאפשר בכלל להתחיל לחשוב על מבצע חילוץ.

מיד עם היוודע דבר החטיפה נעשו כמה פעולות דחופות, שנועדו לגלות איזו חוליה ואלו ארגונים היו מעורבים בעניין, אבל לאחר זמן מה לקו מאמצי האיתור ברפיון – והשאלה היא מדוע, למרות היכולות המודיעיניות של יש"ר, לא אותר שליט במשך למעלה משלוש שנים.

על פי גירסה אחת, אנשי המודיעין והמבצעים היו משוכנעים שבגלל טראומת וקסמן הם לעולם לא יקבלו אור ירוק להוציא לפועל מבצע חי"ל, ונטשו את הניסיון. על פי גירסה זו, אמ"ן והשב"כ לא ניצלו את יכולות האיסוף שלהם, כי סברו שאולמרט, מוכתם בכישלון לבנון, לא יסתכן בשימוש במבצע במידע.

בכירים בצה"ל, המייצגים גירסה שנייה, מכחישים את הטענות. לדבריהם, שליט לא אותר למרות מאמצים אדירים שהושקעו בכך, עד כדי "סיכון חייהם של חיילים". המאמצים לחלץ את שליט כשלו לא בגלל חוסר השקעה. זו הייתה, אם אומרים, פשוט אי הצלחה.

גירסה שלישית מטילה את האחריות לאי חילוצו של שליט על השב"כ ורא"ש, יובל דיסקין, שהתעקש מצד אחד לקחת על אחריותו את המשימה, אך לא הקצה לכך משאבים מספיקים. אם יש בעיה, אומרים גם בצה"ל, היא בשב"כ.

נועם שליט, לפני חודשיים, התייחס אל עמדותיו ופועלו של דיסקין בפי"רשה: "אין לי טענות נגד ראש השב"כ. הוא פקיד. עובד ציבור. הוא מסתכל על העניין דרך המשקפת שלו, שממוקדת רק בשאלת סיכול הטרור. הוא לא מוטרד ולא צריך להיות מוטרד משאלות כמו הפגיעה האפשרית בערך השירות הצבאי, או הפחד של חיילים שישראל, אחרי שכבר איבדה טייס אחד בשבי, לא תבוא לחלץ אותם אם ייפלו בידי האויב.

"בשביל ראש השב"כ 400 מחבלים עם דם על הידיים הם אתגר לא פשוט, אבל בכל זאת הייתי מצפה לקצת יותר ענווה והבנה למחויבותה של המדינה להחזיר את גלעד הביתה בשלום, לאחר שהארגון שהוא עומד בראשו היה שותף מלא (לפחות לדעת חוקרי האירוע) לשרשרת הכשלים שאיפשרה את החטיפה ולאור ההישגים האיסופיים הדלים שמלווים את הפרשה עד עצם היום הזה." ■

"אני לא מגיעה בבוקר למעבדה ואומרת 'אני אישה והיום אעשה ניסוי שיכבוש את העולם'. אני מדען, לא זכר או נקבה. פשוט אדם שחוקר"

פרופ' עדה יונת, כלת פרס נובל, פורצת את כל הגבולות ומבטיחה לא לעצור

עינת פישביין ⊕ צילום: טל שחר

מחקריה) בלי שהספיקה אפילו להתלבש כמו שהייתה רוצה לקראת יום של ראיונות וצילומים, עם כמה בגדים בשקית. "אתם תיתנו לי זמן לזה", היא אומרת, "זה לא יכול להיות שככה אצטלם. אפילו גברים באירועים כאלה מתאפרים לפני צילום, שמים מייק אפ, מזוים את השערה היחידה מצד לצד. לאישה בטח יש זכויות משלה, לא?" הטלפון על שולחנה מאותה נואשות שתיבת ההודעות שלו כבר התמלאה מזמן. שלושת הסלולאריים, שלה, של בתה ושל נכדתה, מצלצלים במקהלה טורדנית. 1,600 מיילים נספרו מאתמול. לאף שיחה אין סיכוי להמריא לאורך של יותר מדקות ספורות, ובטח לא לעומק שיש בו יותר מברכות ואיחולים. רק החברים הקרובים מוסיפים מבט, שהיא עונה עליו באחד משלה, ובו מהבהבים עשרות השנים והעומקים האינסופיים של התמסרות שנדרשו כדי להגיע לרגע שבו השיחות יהיו קצרות ושטוחות כל כך.

חיבור ליסודות הבריאה

פרופסור יונת, 70, נהנית מכל רגע, לא נבוכה ולא מתבלבלת. נהנית מהאהבה המורעפת, מהרומן החדש

בחמישה לתשע בבוקר, אחרי יותר ממאה שיחות, מגיע הטלפון החשוב. "או", קוראת פר"ר פסור עדה יונת, "שי מהמוסד מתקשר! כן, שי, בולמים, כריות בולמים, שתי גומיות להגה, אתה יודע מה, תחליף כל מה שאתה צריך, יש לך אישור". היא מניחה את השפופרת ועונה לעשרים וחמישה הטלפונים של שלוש הדקות הבאות, בזמן שחבריה משנה א' ומהסגל הנוכחי נכנסים לחדר בזה אחר זה, מנשקים אותה על ראשה בהתרגשות שקטה, מנגבים דמעה לפני שהם יוצאים מהחדר.

"זה המוסך", היא לוחשת למברכים, "כל הארץ כבר יודעת שהמוסד הדבר הראשון שעשיתי על הבוקר, בישראל מאוד מתעניינים משום מה בנקודה הזאת. זה כנראה מרתק. אז כן, עשיתי טסט על הבוקר. מה אתם חושבים, שתאריכים כאלה משתנים בגלל שפרס נובל הוכרז אתמול?"

היא הלכה לישון בארבע בבוקר, בשש כבר העירו אותה, וגם את זה כל הארץ יודעת אחרי דקה. היא חצתה את הכביש בין ביתה (השכור) למכון ויצמן (שם היא מבצעת את

פרופ' יונת במעבדה,
אתמול. "ברגע
שהכל יירגע אנחנו
ממשיכים לעבוד"

שים הכי רגישים בעולם לקרינה. חשבנו שזה הסוף, לא נוכל להילחם בזה. התחושה הייתה שאולי צדקו אנשים, ואי אפשר לעשות את זה."

היא מראה על המסך שני עיגולים כחולים, קווקווים זעירים חוצים אותם במבנה מעט שונה. זהו רגע הקרייזם. עבור אדם רגיל יש שם עניין גרפי, משהו בין כ"י מיה למתמטיקה, עולם בדיוני של מספרים שבכל מקרה לא אמורים להתנהג בצורה הגיונית או מובנת. יונת צופה ברגעים אלה בדרמה ענקית, שהפענוח שלה יכול להביא לחיבור ישיר אל יסודות הבריא. פרס נובל הצליח השבוע לקרב, ולו לרגע, את מבטו של האדם הרגיל אל מבטם של יונת ועמיתה, זה שתר בכל רגע אחר מה שכל השאר אינם מסוגלים לראות.

אחרי הקריסה ההיא התחילה יונת לחפש דרך לקרר את הגבישים כך שקרני הרנטגן לא יהרסו אותם מיד עם המגע הראשון, והם יספיקו לספק לפני מותם את הנתונים המיוחלים, אלה שיאפשרו לה לגלות את מבנה הריבוזום. ב'86' זה הצליח, בעזרת פרופסור חבר מארצות הברית וסטודנט שלו, מוסכניק בעברו (ממש כמו שי מהטסט), שהציע לעטוף את הגבישים בשמן גיר ואז לקרר.

**"קראו לי קרייזי עדה,
דה נון־ריאליסטיקה,
דה ווישפול ת'ינקר,
דה דרימר - ככה קראו
לי אלה שאהבו אותי,
אבל זו מחמאה בעולם
הספרות, לא במדע.
וילג' פול, זה לא בדיוק
ליצן, אלא יותר טיפש"**

והמפתיע עם התקשורת, מההכרה הבינלאומית. היא נהיית במיוחד להיזכר ברשימת הסופרליטיבים שחלקו לה עמיתים בעולם המדעי בשנים הקשות.

"היה הרבה צחוק על ליצנית הכפר", אומרת יונת, "דה קרייזי עדה, קראו לי, דה נון־ריאליסטיקה, דה ווישפול ת'ינקר, דה דרימר - ככה קראו לי אלה שאהבו אותי, אבל זו מחמאה בעולם הספרות, לא במדע. וילג' פול, זה לא בדיוק ליצן, אלא יותר טיפש. היו רגעים במהלך המחקר שכמעט סגרתי את החנות, היו מכשולים שהיו מעל ומעבר אפילו לנכונות שלי.

"נסו לדמיין שבמשך שש שנים עובדת קבוצה גדולה של אנשים ללא לאות עד שהיא מקבלת את הסימן הראשון שיש באמת אפשרות לאסוף נתונים קריסטלוגרפיים, ואז לוקח עוד שנה לגבש כלי עם גבישים, ואז מכניסים את זה לקרן ה־X, ואחרי עשירית שנייה כל העסק קורס. מפסיק לתת נתונים.

"אנחנו עומדים מול המסך, אולי עשרים איש, ורואים בעין איך הגביש קורס והנתונים נעלמים, ואני עם דמעות כמעט. קשה לתאר כמה זה נורא. מה עושים הלאה? ידענו קודם שהם דועכים, אבל תוך עשירית שנייה? אלה הגבי-